
Sytuacja na rynku kredytowym

wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych

III kwartał 2016 r.

Sytuacja na rynku kredytowym

wyniki ankiety do przewodniczących komitetów kredytowych

III kwartał 2016 r.

Podsumowanie wyników ankiety

Kredyty dla przedsiębiorstw

Polityka kredytowa: brak zmian kryteriów (z wyjątkiem kredytów krótkoterminowych dla MSP, gdzie kryteria zostały złagodzone); podwyższenie marż kredytowych.

Popyt na kredyt: spadek popytu zgłaszanego ze strony dużych przedsiębiorstw, brak zmian popytu w przypadku MSP.

Oczekiwania na III kwartał 2016 r.: w segmencie dużych przedsiębiorstw niewielkie złagodzenie polityki kredytowej przez pojedyncze banki; w segmencie MSP: kredyty krótkoterminowe – złagodzenie, kredyty długoterminowe – zaostrzenie; wzrost popytu w przypadku MSP.

Do zaostrzenia polityki kredytowej przyczyniła się ocena ryzyka związanego z przewidywaną sytuacją gospodarczą oraz oczekiwana sytuacja kapitałowa banków w III kwartale 2016 r. (ostatni czynnik banki wymieniły po raz czwarty z kolei, ale jego wpływ na politykę kredytową banków się zmniejszył). Spadek popytu zgłaszanego przez przedsiębiorstwa, podobnie jak w poprzedniej edycji ankiety, był spowodowany mniejszym zapotrzebowaniem na finansowanie inwestycji.

Kredyty mieszkaniowe

Polityka kredytowa: zaostrzenie kryteriów i – w mniejszym stopniu – warunków polityki kredytowej; wymogów dotyczących zabezpieczeń, marż kredytowych i pozaodsetkowych kosztów kredytu oraz podniesienie wymaganego udziału własnego kredytobiorcy.

Popyt na kredyt: niewielki spadek popytu.

Oczekiwania na III kwartał 2016 r.: istotne zaostrzenie polityki kredytowej; istotny spadek popytu.

Czwarty kwartał z rzędu banki zaostrzyły kryteria udzielania kredytów mieszkaniowych. Do głównych przyczyn zmiany polityki kredytowej banki zaliczyły kwestie regulacyjne: wejście w życie ustawy z dnia 14 kwietnia 2016 r. *o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw*. Zdaniem banków, skutkiem zaostrzenia polityki kredytowej był niewielki spadek popytu.

Kredyty konsumpcyjne

Polityka kredytowa: brak istotnych zmian kryteriów; nieznaczne obniżenie marż kredytowych.

Popyt na kredyt: wzrost popytu.

Oczekiwania na III kwartał 2016 r.: brak istotnych zmian polityki kredytowej; niewielki wzrost popytu.

Od końca 2015 r. banki nieznacznie łagodzą politykę kredytową w segmencie kredytów konsumpcyjnych. Wyniki ankiety wskazują również, że odczuwany przez banki popyt na kredyty jest stosunkowo stabilny.

Wstęp

Celem ankiety jest określenie kierunku zmian polityki kredytowej, tj. kryteriów i warunków udzielania kredytów, a także zmian popytu na kredyty w polskim systemie bankowym. Kryteria udzielania kredytów są rozumiane jako ustalone przez bank minimalne standardy zdolności kredytowej, jakie musi spełnić kredytobiorca, aby uzyskać kredyt. Warunki udzielania kredytów są to cechy umowy kredytu uzgadniane przez bank i kredytobiorcę, w tym marża odsetkowa, pozaodsetkowe koszty kredytu, maksymalna kwota kredytu, wymagane zabezpieczenia i maksymalny okres kredytowania.

Ankieta została skierowana do przewodniczących komitetów kredytowych banków. Uzyskane odpowiedzi mogą nie uwzględniać stanowiska innych pionów banku niż pion kredytowy. Ankieta została przeprowadzona na przełomie czerwca i lipca 2016 r. wśród 25 banków, których łączny udział należności od przedsiębiorstw i gospodarstw domowych w portfelu sektora bankowego wynosi około 86%.

Agregacja danych, które posłużyły do prezentacji wyników, polegała na policzeniu ważonych struktur procentowych odpowiedzi oraz procentu netto, czyli różnicy między strukturami obrazującymi przeciwne tendencje. Zgodnie z przyjętą metodyką, słowa określające ilość (większość, połowa, znaczący, istotny odsetek banków, etc.) odnoszą się do ważonych struktur procentowych, a nie do liczby banków. Wyrażenie „większość banków” należy więc rozumieć jako „ważona aktywami większość banków”. Szczegóły dotyczące metodyki obliczeń przedstawiono w załączniku nr 1.

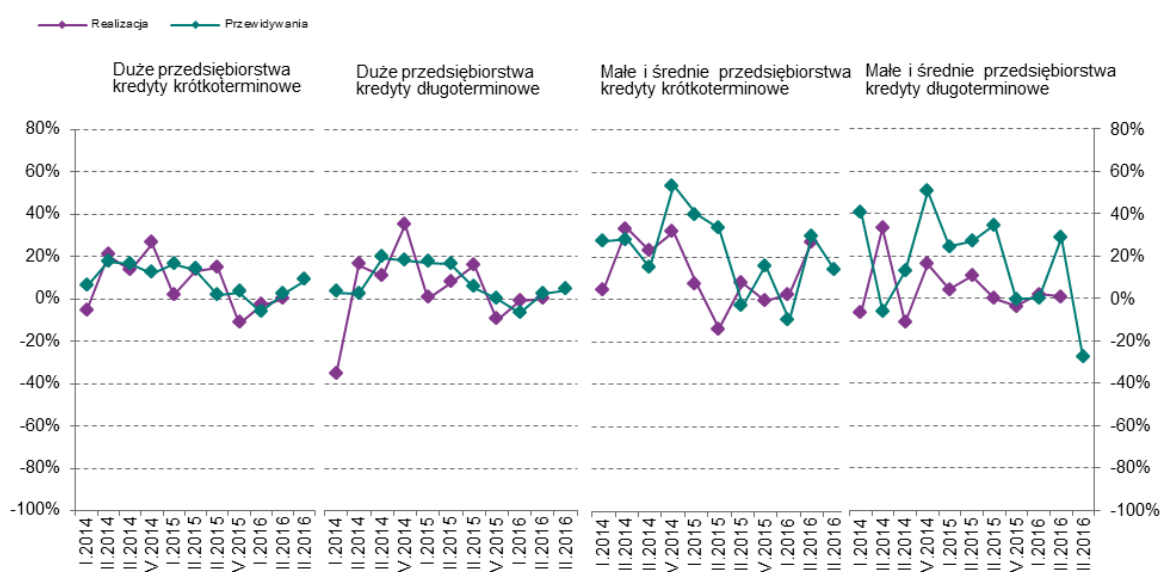
Jeżeli nie zaznaczono inaczej, przytaczane w tekście liczby, oznaczające banki raportujące daną zmianę polityki kredytowej bądź popytu na kredyt, odnoszą się do procentu netto.

Poniżej przedstawiono tendencje w zakresie stosowanej przez banki polityki kredytowej oraz kształtowania się popytu w II kwartale 2016 r., jak również przewidywania banków na III kwartał 2016 r.

Kredyty dla przedsiębiorstw

W II kwartale 2016 r., zgodnie z zapowiedziami w poprzedniej edycji ankiety, banki nie zmieniły istotnie kryteriów udzielania kredytów dla dużych przedsiębiorstw (zob. wykres 1). W przypadku kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw banki złagodziły kryteria w segmencie kredytów krótkoterminowych. Natomiast kryteria udzielania kredytów długoterminowych dla małych i średnich przedsiębiorstw nie zmieniły się pomimo zapowiedzi banków o ich łagodzeniu w poprzedniej edycji ankiety.

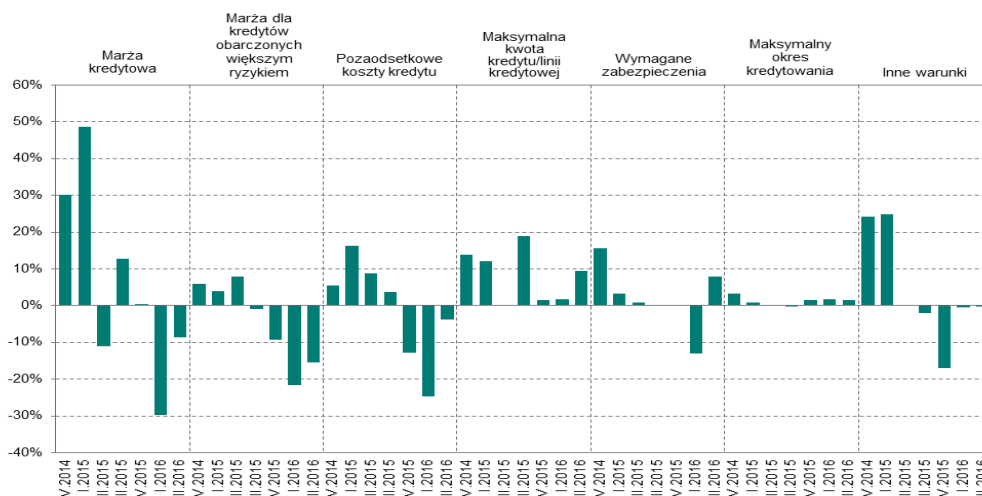
Wykres 1. Kryteria udzielania kredytów dla przedsiębiorstw

Uwaga: wykresy zawarte w niniejszym opracowaniu przedstawiają procent netto. Dodatnią wartość procentu netto należy interpretować jako złagodzenie polityki kredytowej lub wzrost popytu na kredyty, a ujemną wartość procentu netto – jako zaostrzenie polityki kredytowej lub spadek popytu na kredyty. Szczegółowy opis metodyki obliczeń zawiera Załącznik 1.

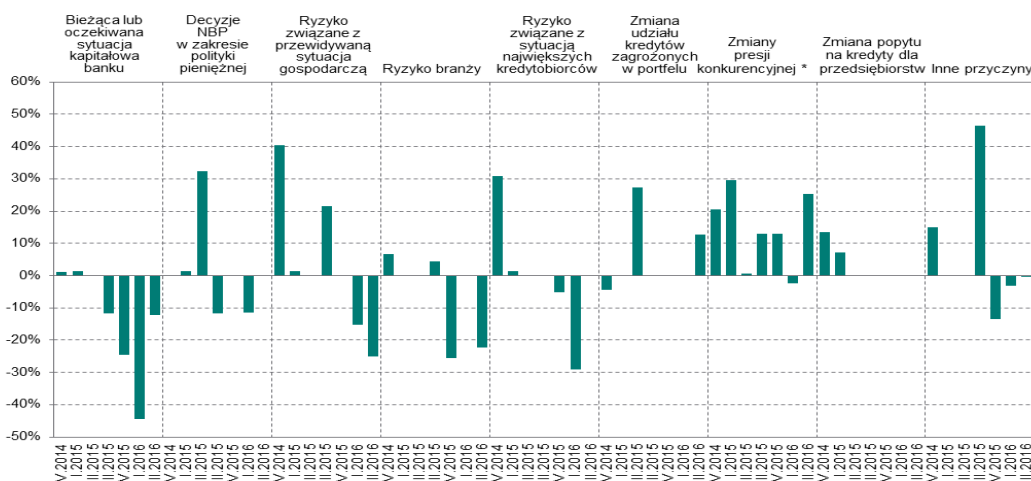
Trzeci kwartał z rzędu ankietowane banki podwyższyły marże dla kredytów, w tym dla kredytów obciążonych wyższym ryzykiem (procent netto odpowiednio około -9% oraz -15%, zob. wykres 2). Jednocześnie pojedyncze banki podwyższyły maksymalną kwotę dostępnego kredytu i złagodziły wymagania dotyczące posiadanych przez przedsiębiorstwa zabezpieczeń (procent netto odpowiednio około 9% oraz 8%). Pozostałe warunki kredytowania przedsiębiorstw się nie zmieniły.

Wykres 2. Warunki udzielania kredytów dla przedsiębiorstw

W II kwartale 2016 r. bieżąca lub oczekiwana sytuacja kapitałowa banków, po raz czwarty z kolei, była czynnikiem skłaniającym ankietowane banki do zaostrzenia polityki kredytowej. W porównaniu z wcześniejszą edycją ankiety wpływ tego czynnika na politykę kredytową banków się zmniejszył (procent netto około -12%). W opinii niektórych banków do zaostrzania polityki kredytowej przyczyniła się również przewidywana sytuacja gospodarcza oraz wzrost ryzyka związanego z kredytowaniem podmiotów z niektórych branż (energetycznej, deweloperskiej oraz rolno-spożywczej) (procent netto odpowiednio około -25% oraz -22%). Natomiast na złagodzenie polityki kredytowej przez część banków wpływ miała presja konkurencyjna, głównie ze strony innych banków oraz poprawa jakości portfeli kredytowych.

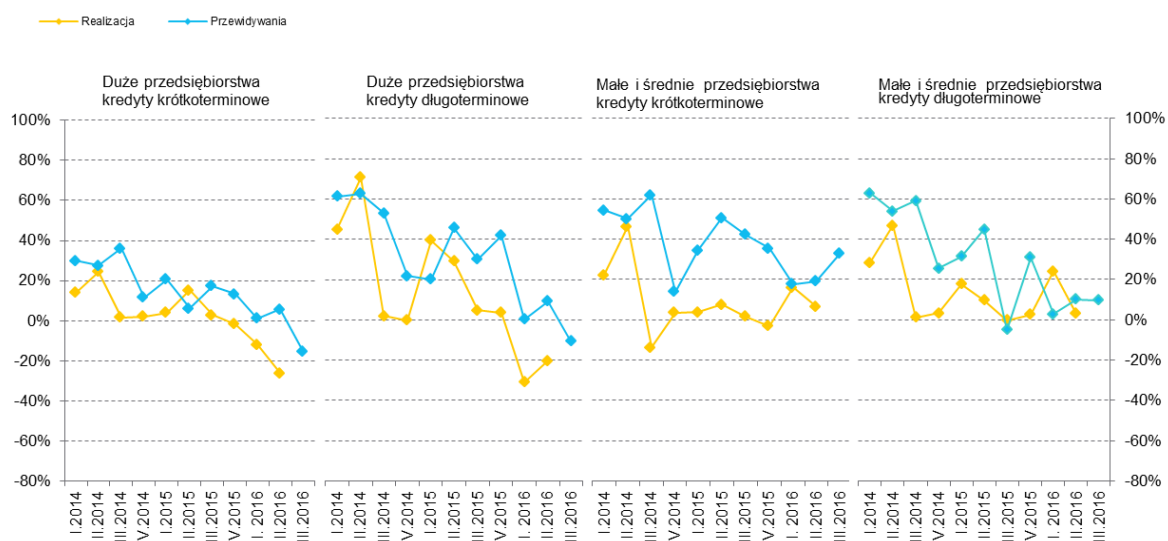
Wykres 3. Przyczyny zmian polityki kredytowej

* Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków, niebankowych instytucji finansowych oraz rynków finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna.

W II kwartale 2016 r. popyt na kredyty dla przedsiębiorstw był zróżnicowany w zależności od wielkości przedsiębiorstwa (zob. wykres 4). W przypadku kredytów dla dużych przedsiębiorstw drugi kwartał z rządu banki odczuły spadek popytu, większy w przypadku kredytów krótkoterminowych. Natomiast w przypadku kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw banki nie odczuły wzrostu popytu. Należy również zauważyć, że przewidywania banków dotyczące kształtowania się popytu na kredyty ze strony małych i średnich przedsiębiorstw były w większym stopniu zbieżne z faktycznie zaobserwowanym popytem niż w przypadku kredytów dla dużych przedsiębiorstw.

Wykres 4. Popyt na kredyt dla przedsiębiorstw

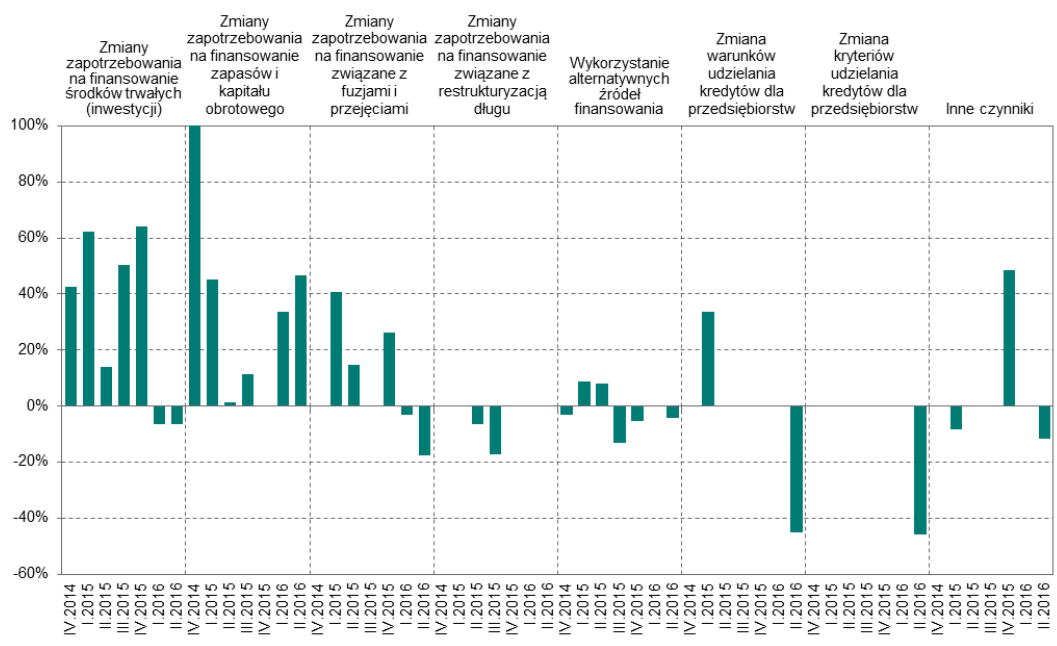

Banki które odczuły spadek popytu na kredyty dla przedsiębiorstw uzasadniały go głównie zmianą kryteriów i warunków udzielania kredytów dla przedsiębiorstw (procent netto odpowiednio około -46% oraz -45%, zob. wykres 5). Do spadku popytu zgłaszanego przez przedsiębiorstwa przyczynił się również spadek zapotrzebowania na finansowanie związane z fuzjami i przejęciami (procent netto około -18%). Po raz drugi od ponad dwóch lat spadek popytu zgłaszanego przez przedsiębiorstwa wynikał z mniejszego zapotrzebowania na finansowanie inwestycji (procent netto około -6%). Natomiast banki które zaobserwowały wzrost popytu uzasadniały go zwiększeniem zapotrzebowania na finansowanie zapasów i kapitału obrotowego (procent netto około 47%).

W III kwartale 2016 r. pojedyncze banki przewidują złagodzenie polityki kredytowej w segmencie dużych przedsiębiorstw (zob. wykres 1). W przypadku kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw banki przewidują niewielkie złagodzenie polityki kredytowej w przypadku kredytów krótkoterminowych i zaostrzenie kryteriów w przypadku kredytów długoterminowych.

W III kwartale 2016 r. w segmencie kredytów dla dużych przedsiębiorstw banki oczekują niewielkiego spadku popytu (zob. wykres 4). Natomiast wzrost popytu będzie zauważalny jedynie w segmencie kredytów dla małych i średnich przedsiębiorstw, a zwłaszcza w przypadku kredytów krótkoterminowych (procent netto około 33%).

Wykres 5. Przyczyny zmian popytu na kredyt dla przedsiębiorstw

Kredyty dla gospodarstw domowych

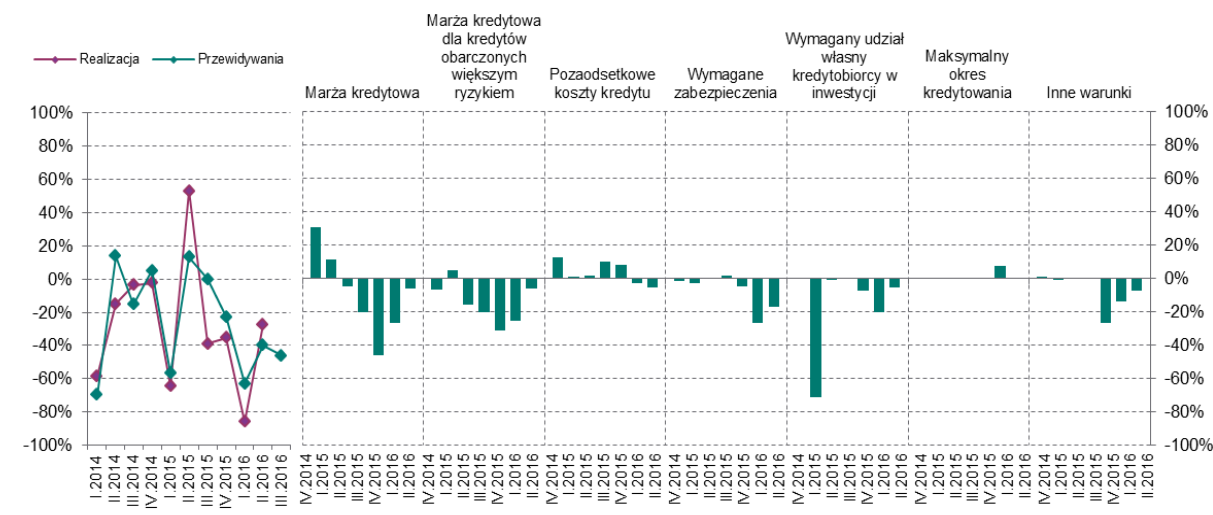
Kredyty mieszkaniowe

W II kwartale 2016 r., zgodnie z zapowiedziami w poprzedniej edycji ankiety, banki zastrzyły kryteria przyznawania kredytów mieszkaniowych (procent netto około -27%, zob. wykres 6). Skala zaostżenia polityki kredytowej była mniejsza niż banki zapowiadały.

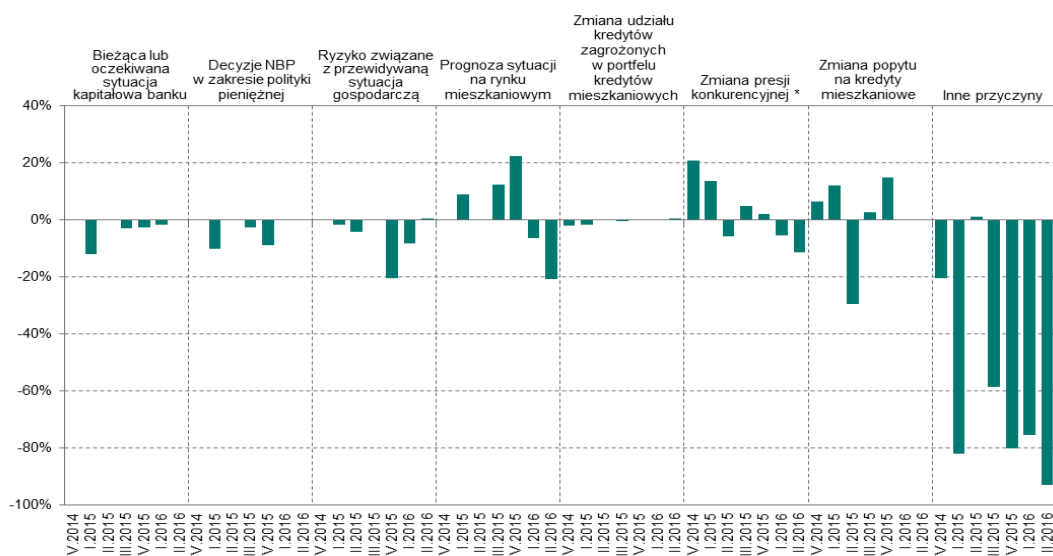
Drugi kwartał z rzędu ankietowane banki zadeklarowały zaostżenie wymogów dotyczących posiadanych przez kredytobiorców zabezpieczeń (procent netto około -17%). Jednocześnie pojedyncze banki zaostżrzyły inne warunki udzielania kredytów: podniosły marże kredytowe i pozaodsetkowe koszty kredytu oraz zwiększyły wymagany udział własny kredytobiorcy.

Do zaostżenia kryteriów udzielania kredytów mieszkaniowych przyczyniły się głównie czynniki nieuwzględnione w ankiecie (procent netto około -93%, zob. wykres 7). Wśród tych czynników banki wymieniały wejście w życie ustawy z dnia 14 kwietnia 2016 r. o wstrzymaniu sprzedaży nieruchomości Zasobu Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz o zmianie niektórych ustaw. Do zaostżenia polityki kredytowej przyczyniła się również prognoza sytuacji na rynku mieszkaniowym oraz zmiana presji konkurencyjnej (procent netto odpowiednio około -21% oraz -11%).

Wykres 6. Kryteria i warunki udzielania kredytów mieszkaniowych

Wykres 7. Przyczyny zmian polityki kredytowej – kredyty mieszkaniowe

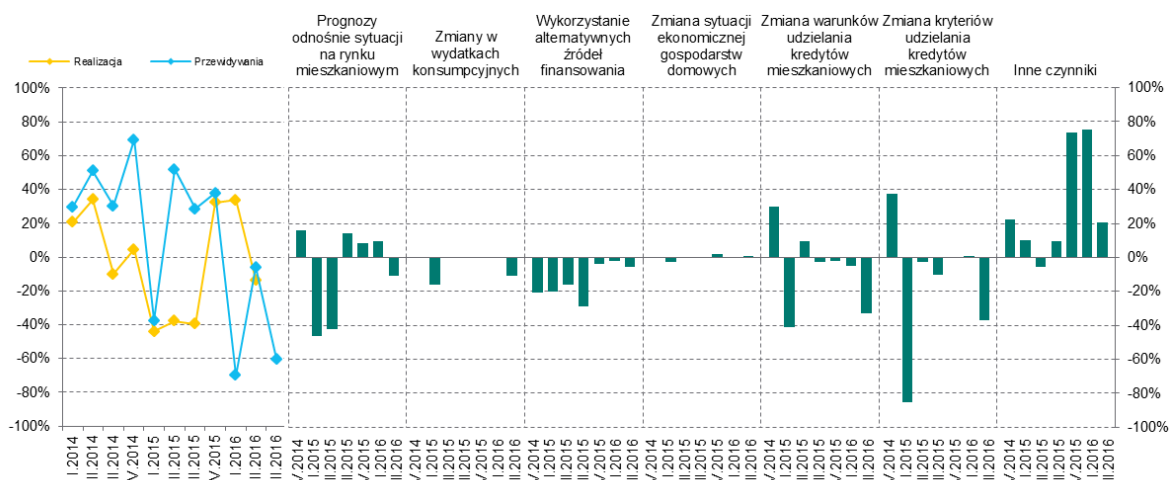
* Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków uniwersalnych, innych banków hipotecznych i niebankowych instytucji finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna.

W II kwartale 2016 r. banki zaobserwowały spadek popytu na kredyty mieszkaniowe, co było zgodne z ich przewidywaniami w poprzedniej edycji ankiety (procent netto około -14%, zob. wykres 8).

Głównymi przyczynami spadku popytu w opinii ankietowanych banków było zaostrenie kryteriów i warunków udzielania kredytów mieszkaniowych (procent netto odpowiednio około -37% oraz -33%, zob. wykres 8). Ponadto do spadku popytu zaobserwowanego przez banki przyczyniły się prognozy dotyczące sytuacji na rynku mieszkaniowym oraz wzrost wydatków konsumpcyjnych gospodarstw domowych (procent netto odpowiednio około -11% oraz -11%). Natomiast w kierunku wzrostu popytu oddziaływały obawy kredytobiorców dotyczące wyczerpania puli środków przeznaczonych na dopłaty do kredytów w ramach programu „Mieszkanie dla Młodych” na rok 2017¹. Uzyskanie dofinansowania uzależnione jest od kolejności złożenia wniosku przez kredytobiorców.

¹ Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 27 września 2013 r. o pomocy państwa w nabyciu pierwszego mieszkania przez młodych ludzi, w przypadku braku możliwości skorzystania z dofinansowania wkładu własnego w 2016 r. możliwe jest złożenie wniosku z planowaną datą wypłaty dofinansowania na rok 2017.

Wykres 8. Popyt na kredyty mieszkaniowe i przyczyny jego zmian

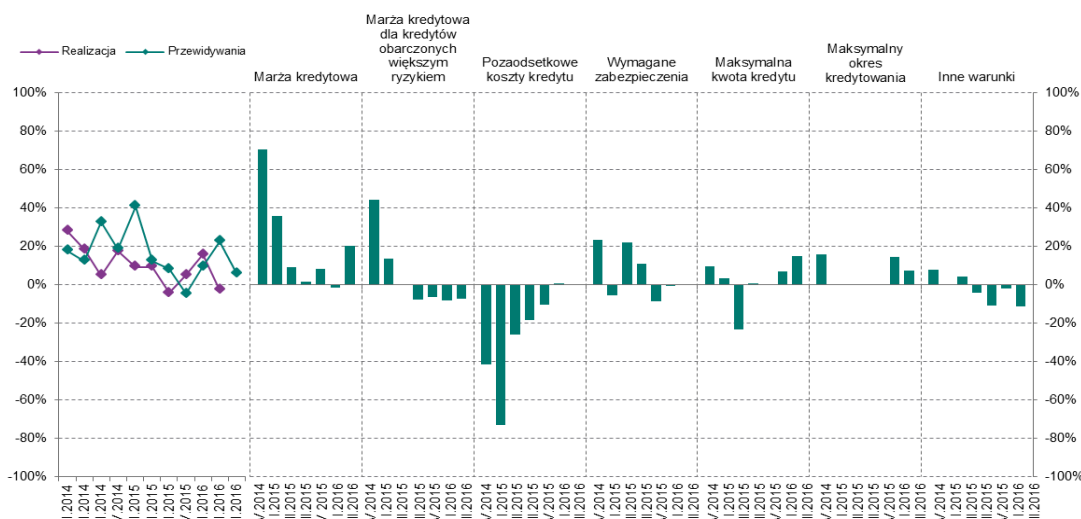

W III kwartale 2016 r. banki deklarują kontynuację zaostrzenia polityki kredytowej w segmencie kredytów mieszkaniowych (procent netto około -46%, zob. wykres 8) oraz oczekują istotnego spadku popytu (procent netto około -60%).

Kredyty konsumpcyjne

W II kwartale 2016 r. banki nie zmieniły kryteriów udzielania kredytów konsumpcyjnych (zob. wykres 9).

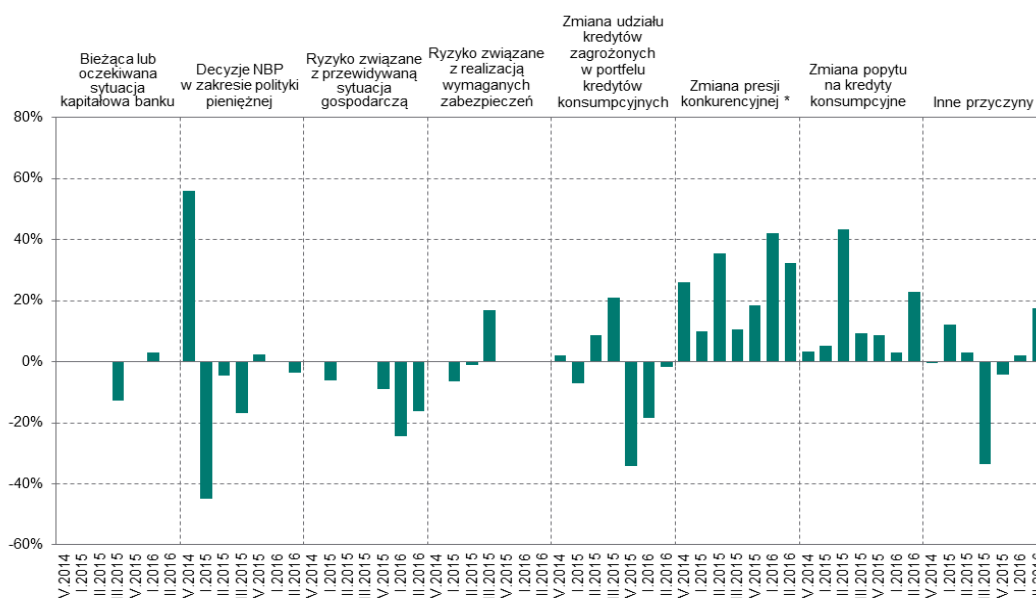
Wykres 9. Kryteria i warunki udzielania kredytów konsumpcyjnych

W II kwartale 2016 r. ankietowane banki obniżyły marże kredytowe, zwiększyły maksymalną kwotę kredytu i wydłużyły maksymalny okres kredytowania (procent netto odpowiednio około 20%, 15% oraz 7%). Pozostałe warunki kredytowe nie zmieniły się.

Banki, które złagodziły warunki udzielania kredytów konsumpcyjnych, do głównych przyczyn zaliczyły wzrost presji konkurencyjnej² oraz zmianę popytu na kredyty konsumpcyjne (procent netto odpowiednio około 32% oraz 23%). Ponadto do łagodzenia warunków przyczyniło się również wejście w życie w marcu 2016 r. maksymalnego limitu dla kosztów pozaodsetkowych w kredycie konsumenckim³. Natomiast banki które zaostryły warunki udzielania kredytów uzasadniały to głównie przewidywaną sytuacją gospodarczą (zob. wykres 10).

Wykres 10. Przyczyny zmian polityki kredytowej – kredyty konsumpcyjne

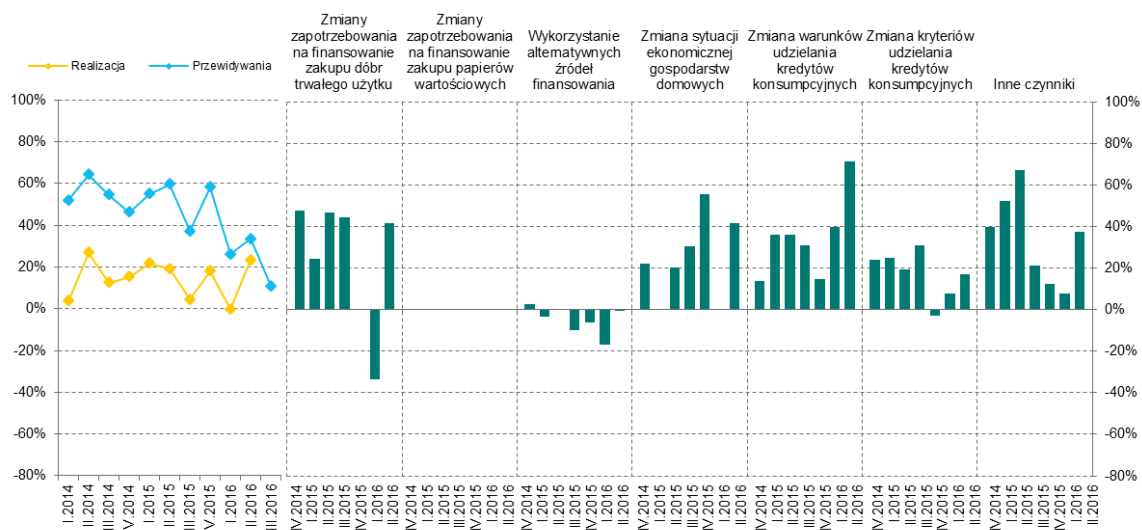
* Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków i niebankowych instytucji finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna.

Według ankietowanych banków popyt na kredyty konsumpcyjne w II kwartale 2016 r. wzrósł (procent netto około 23%, zob. wykres 11). Po raz pierwszy od ponad czterech lat przewidywania banków z wcześniejszej edycji ankiety dotyczące kształtowania się popytu były zbieżne z realizacją.

² Banki oceniają zmiany presji konkurencyjnej ze strony: innych banków, niebankowych instytucji finansowych. Na wykresie prezentowana jest średnia arytmetyczna.

³ Dostosowanie do ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o zmianie ustawy o nadzorze nad rynkiem finansowym oraz niektórych innych ustaw.

Wykres 11. Popyt na kredyty konsumpcyjne i przyczyny jego zmian

Banki które zaobserwowały wzrost popytu uzasadniały go głównie zmianą warunków udzielania kredytów konsumpcyjnych, wzrostem zapotrzebowania na finansowanie zakupu dóbr trwałego użytku oraz zmianą sytuacji ekonomicznej gospodarstw domowych (procent netto odpowiednio około 71%, 42% oraz 42%, zob. wykres 11).

W III kwartale 2016 r. banki przewidują brak istotnych zmian w polityce kredytowej (procent netto około 6%, zob. wykres 9). Natomiast oczekiwanie wzrostu popytu na kredyty konsumpcyjne w III kwartale 2016 r. zgłosiło około 11% banków (zob. wykres 11).

Załącznik 1

Metodyka

Wyniki ankiet prezentowane są w postaci struktur, tzn. odsetka banków, które wybrały daną opcję odpowiedzi na poszczególne pytania. Odpowiedzi banków są ważone udziałem danego banku w segmencie rynku, którego dotyczy pytanie. Ważenie odpowiedzi poszczególnych podmiotów jest często stosowanym rozwiązaniem przy opracowywaniu wyników ankiet typu jakościowego¹.

Znaczenie poszczególnych banków w danym segmencie rynku reprezentują udziały należności danego banku w należnościach wszystkich 25 banków, które odpowiedziały na ankietę, w rozbiciu na poszczególne kategorie należności. Poniższa tabela prezentuje segment rynku, którego dotyczą poszczególne pytania i kategorię należności, która posłużyła do obliczenia udziałów poszczególnych banków w danym segmencie rynku.

Tabela 1. Segment rynku i odpowiadająca mu kategoria należności uwzględniona przy liczeniu wag

Nr. pytań	Segment rynku	Kategoria należności
1, 4, 6, 7	Kredyty krótkoterminowe dla małych i średnich przedsiębiorstw	Należności od małych i średnich przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji do 1 roku łącznie z rachunkiem bieżącym
1, 4, 6, 7	Kredyty krótkoterminowe dla dużych przedsiębiorstw	Należności od dużych przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji do 1 roku łącznie z rachunkiem bieżącym
1, 4, 6, 7	Kredyty długoterminowe dla małych i średnich przedsiębiorstw	Należności od małych i średnich przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji powyżej 1 roku
1, 4, 6, 7	Kredyty długoterminowe dla dużych przedsiębiorstw	Należności od dużych przedsiębiorstw o pierwotnym terminie realizacji powyżej 1 roku
2, 3, 5	Kredyty dla przedsiębiorstw ogółem	Należności ogółem od przedsiębiorstw i spółek państwowych, przedsiębiorstw i spółek prywatnych oraz spółdzielni i przedsiębiorców indywidualnych
8, 9, 10, 13, 14, 16, 17	Kredyty mieszkaniowe dla gospodarstw domowych	Kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych
8, 11, 12, 13, 15, 16, 17	Kredyty konsumpcyjne i inne dla gospodarstw domowych	Należności ogółem od osób prywatnych pomniejszone o kredyty mieszkaniowe dla osób prywatnych

Uwaga: Wszystkie kategorie należności dotyczą rezydentów.

Źródło: NBP

¹ Por. M. Bieć „Test koniunktury. Metody, techniki, doświadczenia”, Prace i materiały Instytutu Rozwoju Gospodarczego, Nr 48, SGH, 1996, str. 71-114.

Poszczególnym odpowiedziom przypisywana jest zatem waga, będąca udziałem banku w danym segmencie rynku. Przy liczeniu wag uwzględniono średni stan należności danej kategorii w pierwszym i drugim miesiącu kwartału poprzedzającego kwartał, którego dotyczy ankieta². Jeżeli bank w którymś z pytań wybrał opcję odpowiedzi „nie dotyczy”, przypisywano mu wagę 0. W ten sposób przy liczeniu struktur dla poszczególnych pytań uwzględniono jedynie te banki, które są aktywne w danym segmencie rynku.

Oprócz struktur dla każdej odpowiedzi policzono tzw. procent netto, który jest różnicą między odsetkiem odpowiedzi pokazujących przeciwne kierunki zmian. Wielkość ta pokazuje zatem ogólną tendencję w danym segmencie rynku. Sposób liczenia procentu netto dla poszczególnych pytań zawiera tabela 2.

Tabela 2. Sposób liczenia procentu netto

Nr. pytań	Definicja procentu netto
1, 2, 8, 9, 11	Różnica między sumą odpowiedzi „znacznie złagodzone” i „nieznacznie złagodzone” a sumą odpowiedzi „znacznie zaostrzone” i „nieznacznie zaostrzone”. Ujemny wskaźnik oznacza tendencję do zaostrzania kryteriów
3, 10, 12	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na złagodzenie polityki kredytowej” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej” i „nieznaczny wpływ na zaostrzenie polityki kredytowej”. Ujemny wskaźnik oznacza, że dany czynnik w większym stopniu przyczynił się do zaostrzenia niż złagodzenia polityki kredytowej.
4, 13	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrósł znacznie” i „wzrósł nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszył się znacznie” i „zmniejszył się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza wzrost popytu.
5, 14, 15	Różnica między sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na wzrost popytu” i „nieznaczny wpływ na wzrost popytu” a sumą odpowiedzi „znaczny wpływ na spadek popytu” i „nieznaczny wpływ na spadek popytu”. Dodatni wskaźnik oznacza, że dany czynnik oddziaływał na wzrost popytu, ujemny – na spadek.
6, 16	Różnica między sumą odpowiedzi „zostanie znacznie złagodzona” i „zostanie nieznacznie złagodzona” a sumą odpowiedzi „zostanie znacznie zaostrzona” i „zostanie nieznacznie zaostrzona”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwane złagodzenie polityki kredytowej.
7, 17	Różnica między sumą odpowiedzi „wzrośnie znacznie” i „wzrośnie nieznacznie” a sumą odpowiedzi „zmniejszy się znacznie” i „zmniejszy się nieznacznie”. Dodatni wskaźnik oznacza oczekiwany wzrost popytu.

Źródło: NBP

² Na czas opracowywania wyników ankiety nie są dostępne dane dotyczące stanu należności w poszczególnych bankach w trzecim miesiącu tego kwartału ze względu na ok. trzytygodniowe opóźnienie w raportowaniu.

www.nbp.pl

